

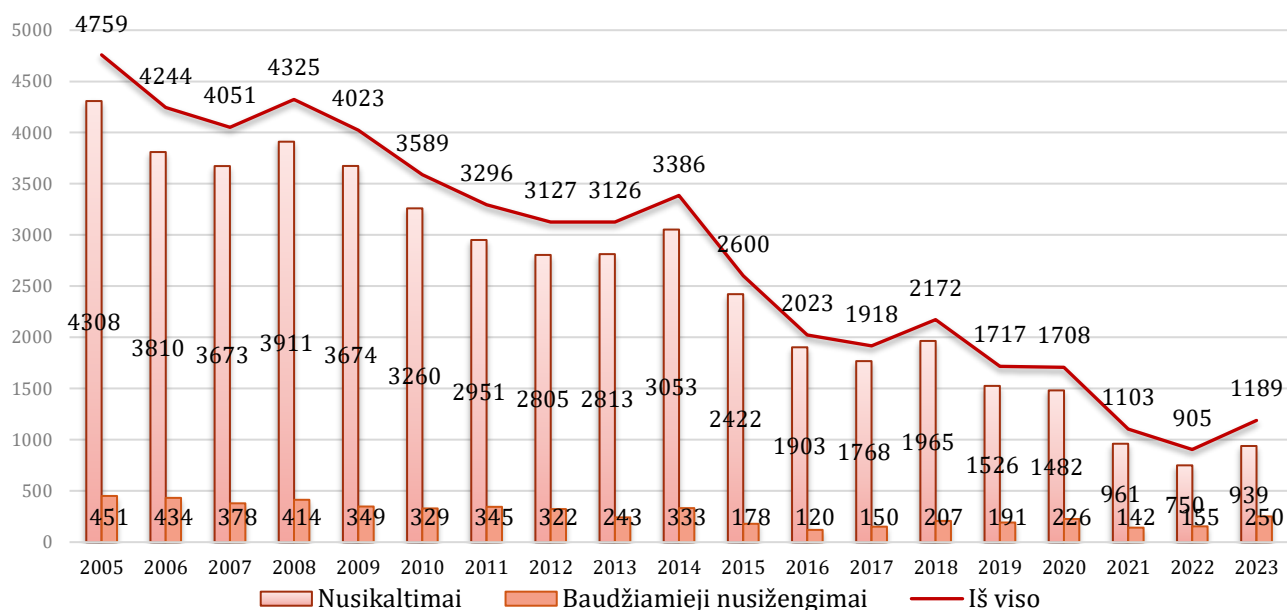

Ataskaita apie 2005-2023 m. registruotą nepilnamečių nusikalstamą elgesį bei nuo nusikalstamų veikų nukentėjusius vaikus

---

1. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariamai nepilnamečiai

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2023 m. Lietuvoje buvo ištirtos 1189 nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai. Iš šių veikų nusikaltimai sudarė 79 proc., baudžiamieji nusižengimai – 21 proc. Lyginant pastarųjų devyniolikos metų statistinius duomenis, matyti ištirtų nusikalstamų veikų, kurias padarė nepilnamečiai, mažėjimo tendencija. Nuo 2005 m. šių veikų sumažėjo nuo 4759 iki 1189, t. y. net 75 proc. (žr. 1 pav.).

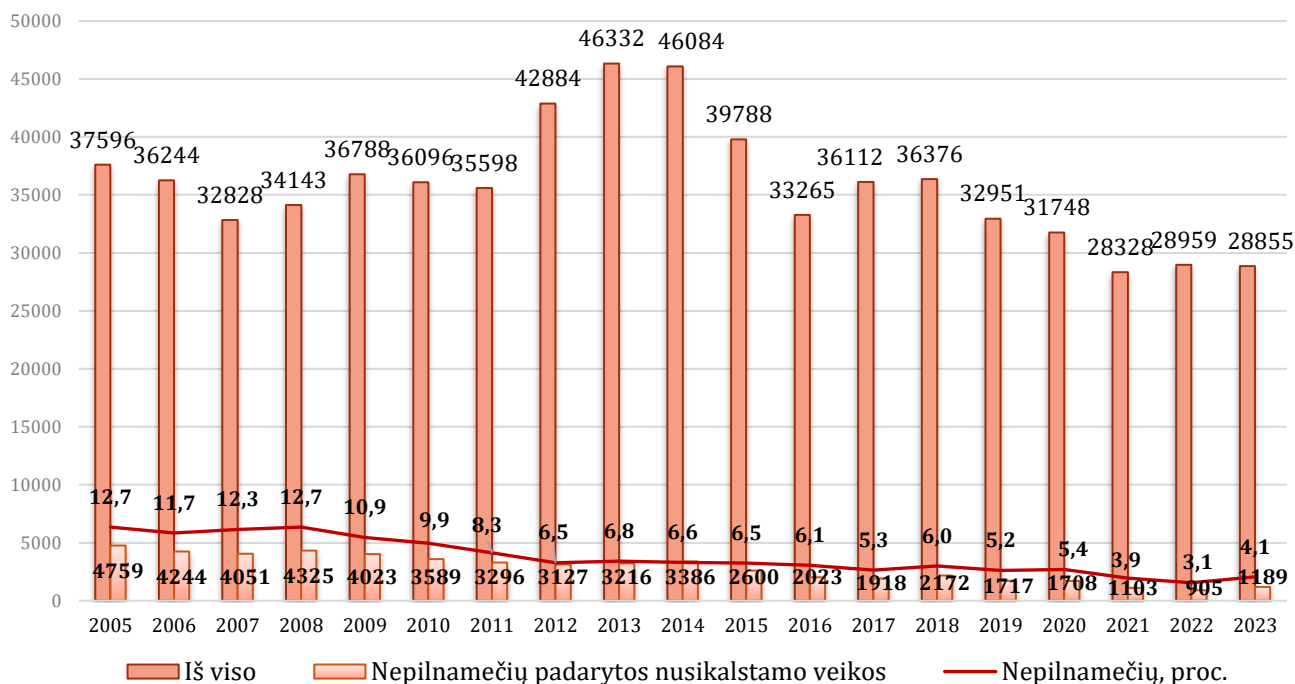

1 pav. Ištirtos nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai (2005–2023 m.)

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2016 m. pasikeitė pagrindinių statistinių rodiklių apskaičiavimo tvarka. Statistinis rodiklis „užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius“ skaičiuojamas pagal ikiteisminio tyrimo dėl padarytų nusikalstamų veikų pradėjimo datą. Pagal anksčiau galiojusią statistinių rodiklių apskaičiavimo tvarką duomenys apie užregistruotas nusikalstamas veikas ataskaitose buvo skaičiuojami pagal duomenų apie pradėtus ikiteisminius tyrimus dėl nusikalstamų veikų įrašymo į Registro duomenų bazę datą. Statistinis rodiklis „ištirtų nusikalstamų veikų skaičius“ skaičiuojamas pagal procesinio sprendimo dėl ikiteisminio tyrimo

pabaigos priėmimo datą. Pagal anksčiau galiojusią statistinių rodiklių apskaičiavimo tvarką duomenys apie ištirtas nusikalstamas veikas buvo skaičiuojami pagal duomenų apie priimtą procesinį sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo pabaigos įrašymo į Registro duomenų bazę datą. Pasikeitus skaičiavimo tvarkai tik su išlyga galima lyginti 2016–2023 m. rodiklius su ankstesnių metų užregistruotų ir ištirtų nusikalstamų veikų statistiniais rodikliais.

Nepilnamečiai įtariami (kaltinami) padarę 4,1 proc. visų ištirtų nusikalstamų veikų. Lyginant 2005–2023 m. statistinius duomenis, matyti, kad ši dalis yra viena mažiausių per pastaruosius du dešimtmečius: 2005 m. – 12,7 proc., o 2023 m. sumažėjo iki 4,1 proc. (žr. 2 pav.). Žymesnis nepilnamečių padarytų nusikalstamų veikų dalies mažėjimas matyti pastaruosius penkis metus.

2 pav. Ištirtos nusikalstamos veikos (2005–2023 m.)

1053 (88,6 proc.) nusikalstamos veikos buvo padarytos miestuose, o 136 (11,4 proc.) – kaimo vietovėse (žr. 1 lentelę). Lyginant pastarųjų devyniolikos metų statistinius duomenis, matyti, kad iki 2017 m. vyravusi tendencija, kad du trečdaliai ištirtų nusikalstamų veikų, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, padaromos miestuose, o trečdalis – kaimo vietovėse pasikeitė. 2017-2023 m. kaimo vietovėse nusikalstamų veikų dalis kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai sumažėjo iki penktadalio, o pastaruosius metus iki dešimtadalio. Atitinkamai išaugo veikų dalis užregistruota miestuose.

1 lentelė. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai, padarytos mieste ir kaimo vietovėse (2005–2023 m.)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mieste	3266	2860	2681	2941	2668	2399	2206	2085	2036	2083	1757
Kaime	1491	1383	1365	1381	1354	1190	1089	1038	1089	1303	843
Kita ¹	2	1	5	3	1	-	-	4	1	-	-
Iš viso	4759	4244	4051	4325	4023	3589	3296	3127	3126	3386	2600
Mieste (proc.)	68,6	67,4	66,2	68,0	66,3	66,8	67	66,5	65,1	61,5	67,6
Kaime (proc.)	31,3	32,6	33,7	31,9	33,7	33,2	33	33,2	34,9	38,5	32,4

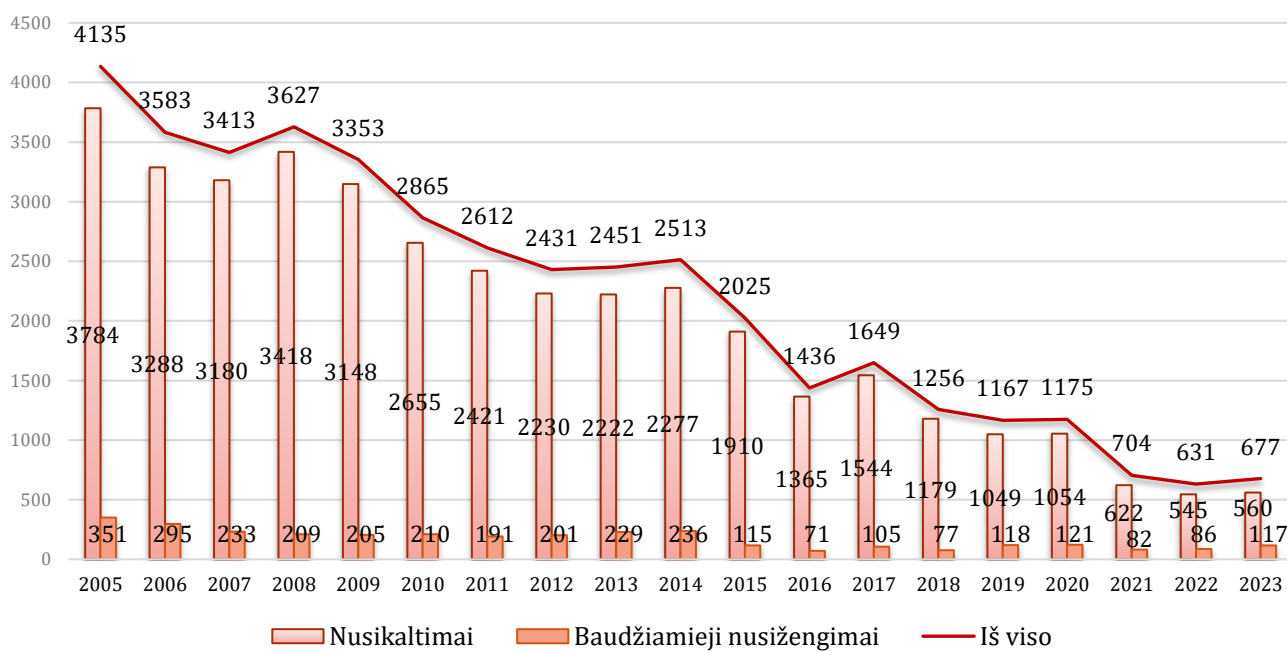
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mieste	1292	1329	1495	1262	1322	917	728	1053
Kaime	597	424	479	357	386	186	177	136
Kita ²	134	165	198	98	-	-	-	-
Iš viso	2023	1918	2172	1717	1708	1103	905	1189
Mieste (proc.)	63,9	69,4	68,8	73,5	77,4	83,1	80,4	88,6
Kaime (proc.)	29,5	22,1	22,1	20,1	22,6	16,9	19,6	11,4

¹Ištirta nusikalstamų veikų, padarytų laive, lėktuve, Lietuvos Respublikos ambasadoje ar užsienio valstybėje.

² Taip pat.

2. Nepilnamečiai asmenys, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2023 m. nustatyti 677 nepilnamečiai (14– 17 m.) įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu: 82,7 proc. įtariamai (kaltinami) padarę nusikaltimus ir 17,3 proc. – baudžiamuosius nusižengimus. Analizuojant statistinius duomenis, matyti, kad per devyniolika metų nepilnamečių, įtariamų (kaltinamų) padariusių nusikalstamas veikas, sumažėjo nuo 4135 iki 677, t. y. net 83,6 proc. (žr. 3 pav.).

3 pav. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu (2005–2023 m.)

2023 m. nepilnamečiai įtariamai padarę 394 vagystes, iš jų: 23 įsibraunant į gyvenamąsias patalpas, 195 iš parduotuvių ir kitų prekybos vietų, 53 transporto priemonių vagystes. Palyginti su 2008 m., nusikalstamos veikų skaičius, kurių padarymu įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai, itin sumažėjo. Ypač sumažėjo nužudymų, sunkių sveikatos sutrikdymų, plėšimų, vagysčių įsibraunant į gyvenamąsias patalpas, transporto priemonių vagysčių, vagysčių iš transporto priemonių ir viešosios tvarkos pažeidimų. Kiek mažiau sumažėjo seksualinio pobūdžio nusikaltimų ir vagysčių iš parduotuvių (žr. 2 lentelę). Pažymėtina, kad nusikalstamų veikų skaičiaus mažėjimo tendencijos pastebimos ir suaugusiųjų tarpe.

2 lentelė. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, pagal nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų rūšį (2008–2023 m.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nužudymai	23	17	18	18	9	13	16	13
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	31	21	21	15	18	8	9	8
Išžaginimai	20	29	21	29	17	11	14	13
Seksualinis prievartavimas	32	36	38	32	17	21	26	14
Plėšimai	620	527	396	358	281	203	218	247
Vagystės įsibraunant į gyvenamąsias patalpas	378	327	284	268	213	179	204	174
Vagystės iš parduotuvių ir kt. prekybos vietų	224	221	171	167	145	151	182	139
Transporto priemonių vagystės	337	298	264	158	185	192	201	196
Vagystės iš transporto priemonių	193	148	116	61	56	58	55	41
Viešosios tvarkos pažeidimai	360	390	372	329	382	372	404	337

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nužudymai	5	12	8	3	4	1	2	1
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	10	10	6	8	2	2	4	4
Išžaginimai	8	11	10	11	5	12	6	10
Seksualinis prievartavimas	18	29	10	14	13	15	5	9
Plėšimai	157	158	140	96	89	28	10	40
Vagystės įsibraunant į gyvenamąsias patalpas	171	107	105	85	71	31	16	23
Vagystės iš parduotuvių ir kt. prekybos vietų	58	89	132	106	135	50	56	195
Transporto priemonių vagystės	131	110	97	63	103	35	30	53
Vagystės iš transporto priemonių	20	16	17	30	10	17	4	3
Viešosios tvarkos pažeidimai	222	244	183	177	142	81	75	73

Dauguma – 87,7 proc. – nepilnamečių, kurie įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas, buvo vaikinai, 12,3 proc. – merginos. Lyginamuoju laikotarpiu mažiausia merginų dalis buvo 2006 m. (6,3 proc.) ir 2009 m. (6,5 proc.), o didžiausia – 2022 m. (12,7 proc.).

Analizuojant statistinius duomenis apie įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių amžių, matyti, kad daugiausia (43,9 proc.) nusikalsta 16 metų amžiaus, kiek mažiau (40,5 proc.) – 17 metų amžiaus nepilnamečių. Beveik visi (670, t. y. 99 proc.) nepilnamečiai buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, septyni - užsienio valstybės piliečiai. Panašios tendencijos nekinta per pastaruosius devyniolika metų. Lyginant statistinius duomenis apie įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių išsilavinimą, matyti, kad pusė nepilnamečių turėjo pradinį (345, t. y. 51 proc.) išsilavinimą. Pagrindinį išsilavinimą turėjo 295 nepilnamečiai, t. y. 43,6 proc., vidurinį išsilavinimą turėjo 2,3 proc., o 3,1 proc. neturėjo jokio išsilavinimo (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu, pagal lytį, amžių, pilietybę, išsilavinimą ir užimtumą (2023 m.)

	Skaičius	Proc.
Pagal lytį		
Berniukai	594	87,7
Mergaitės	83	12,3
Pagal amžių		
14 m.	37	5,4
15 m.	69	10,2
16 m.	297	43,9
17 m.	274	40,5
Pagal pilietybę		
Lietuvos Respublikos pilietis	670	99
Užsienio valstybės pilietis	7	1
Asmuo be pilietybės	-	-
Pagal išsilavinimą		
Pradinis	345	51
Pagrindinis	295	43,6
Vidurinis	16	2,3
Profesinis	-	-
Neturi išsilavinimo	21	3,1
Pagal užimtumą		
Mokėsi	466	68,8
Dirbo	6	0,9
Nesimokė ir nedirbo	120	17,7
Įkalintas laisvės atėmimo įstaigoje	2	0,3
Neįgalus	-	-
Kita	83	12,3

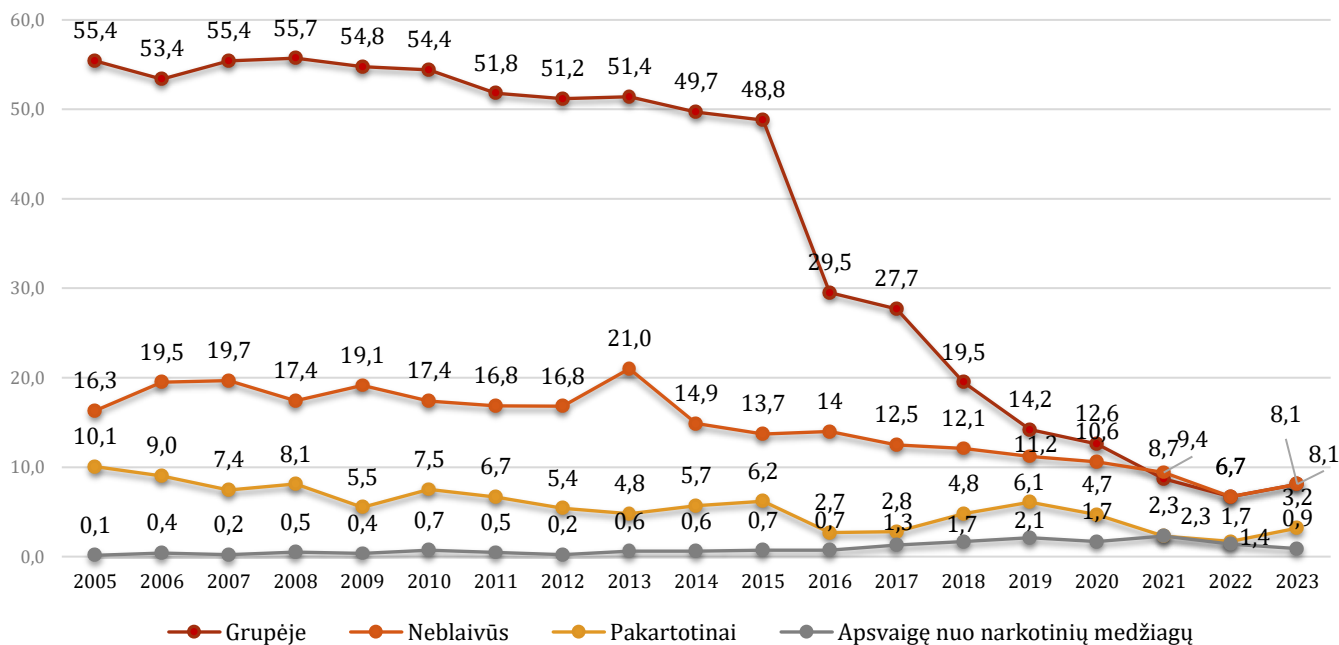
Analizuojant įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių užimtumą, matyti, kad dauguma – 466 (68,8 proc.) – jų mokėsi, 120 (t. y. 17,7 proc.) nepilnamečių nedirbo ir nesimokė.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2023 m. 55 (t. y. 8,1 proc.) įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai nusikalstamas veikas padarė grupėje. Iš jų 29 (52,7 proc.) – nusikalto nepilnamečių grupėje, 26 (47,3 proc.) – suaugusiųjų ir nepilnamečių grupėje.

2023 m. nustatyti 55 nepilnamečiai (t. y. 8,1 proc. nuo visų įtariamų nepilnamečių), kurie nusikalstamas veikas padarė būdami neblaivūs bei 6 nepilnamečiai (t. y. 0,9 proc.), kurie nusikalstamas veikas padarė apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų. Pakartotinai nusikalstamas veikas padarė 22 (3,2 proc.) įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai.

Lyginant pastarųjų devyniolikos metų statistinius duomenis, matyti, kad, smarkiai sumažėjo nepilnamečių, kurie įtariamai (kaltinami) nusikalstamas veikas padarė grupėje, dalis nuo visų įtariamų nepilnamečių (2005 m. ji buvo 55,4 proc., o 2023 m. – 8,1 proc.). Taip pat sumažėjo ir neblaivių nepilnamečių dalis (nuo 16,3 proc. iki 8,1 proc.), tiesa, 2013 m. ji buvo šoktelėjusi iki 21 proc. Panašios mažėjimo tendencijos matyti ir pakartotinai nusikaltusių asmenų – jų dalis sumažėjo nuo 10,1 proc. 2005 m. iki 3,2 proc. 2023 m. Nepilnamečių, kurie įtariamai (kaltinami)

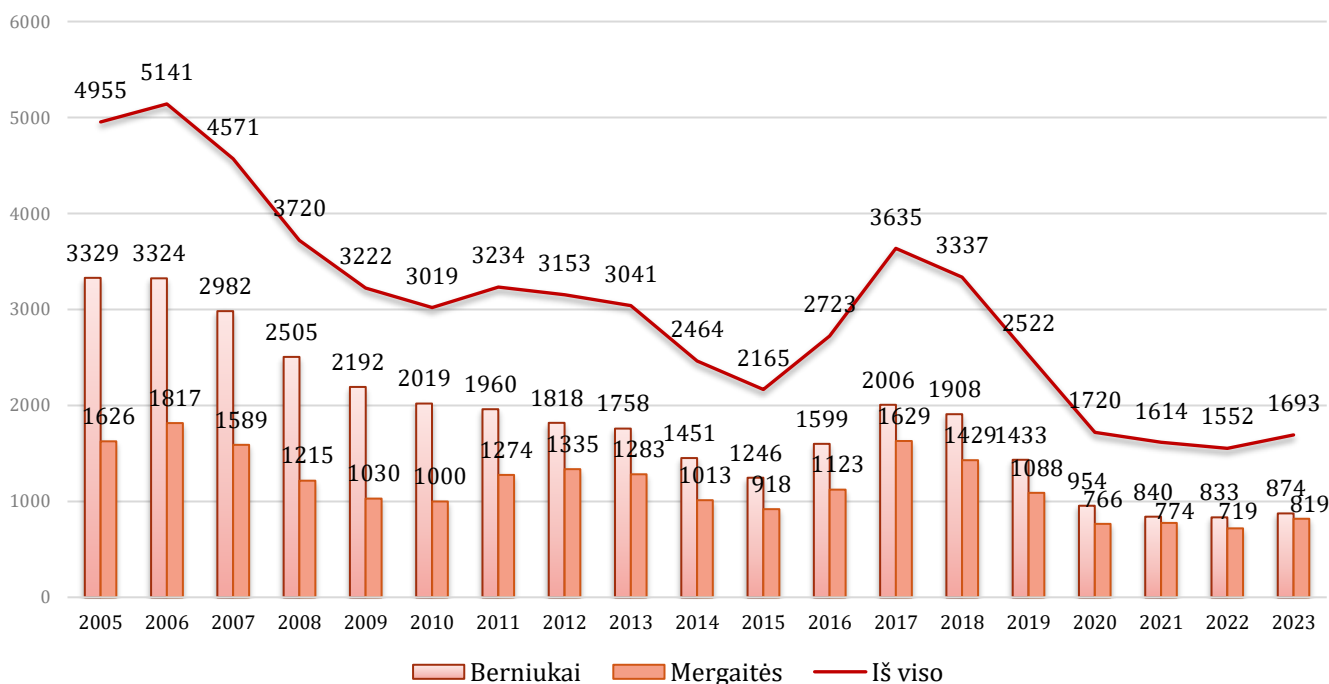
nusikalstamas veikas padarę apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, skaičius išlikęs nežymus (žr. 4 pav.).

4 pav. Nepilnamečiai, įtariami (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu, kurie nusikalto grupėje, pakartotinai, apsvaigę nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų, proc. (2005–2023 m.)

3. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų (remiantis išankstiniais duomenimis)

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2023 m. Lietuvoje nuo nusikalstamų veikų nukentėjo 1693 vaikai, iš jų – 874 berniukai (51,6 proc.) ir 819 mergaičių (48,4 proc.). Taigi, remiantis užregistruotais atvejais, berniukai nusikaltimo aukomis tampa šiek tiek dažniau nei mergaitės. Atkreiptinas dėmesys, kad, palyginti su ankstesniais metais, 2023 m. padidėjo nukentėjusių mergaičių lyginamoji dalis, pvz., 2010 m. jų buvo 33,1 proc., o 2023 m. – 48,4 proc. Lyginant pastarųjų devyniolikos metų statistinius duomenis, matyti, kad vis mažiau vaikų nukentėjo nuo nusikalstamų veikų: 2005 m. – 4955, 2015 m. sumažėjo iki 2165, tačiau nuo 2016 m. pradėjo augti ir 2017 m. išaugo iki 3635. Nukentėjusių vaikų skaičiaus augimui turėjo įtakos tai, kad smurto artimoje aplinkoje atvejais dažniau nukentėjusiais pripažįstami nepilnamečiai šeimos nariai. Nuo 2017 m. situacija keitėsi – nukentėjusių vaikų skaičius stabiliai mažėjo ir 2022 m. pasiekė mažiausią reikšmę per visą lyginamąją laikotarpį (žr. 5 pav.).

5 pav. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų (2005–2023m.)

Pagal amžiaus grupes dažniausiai nuo nusikalstamų veikų nukentėjo 10–13 metų vaikai – 454 (t. y. 26,8 proc.). Šiek tiek rečiau 16–17 metų vaikai – 399 (t. y. 23,6 proc.), panaši nukentėjusių dalis buvo 14 – 15 metų vaikai – 398 (t. y. 23,5 proc.). 224 (t. y. 13,2 proc.) nukentėjusieji buvo 7–9 metų, kiti – iki 6 metų (žr. 4 lentelę).

Dauguma (1607, t. y. 96,3 proc.) nukentėjusių vaikų buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, 54 – užsienio valstybės piliečiai ir 9 vaikai be pilietybės. Analizuojant nukentėjusių vaikų užimtumą, matyti, kad dauguma jų (1339 t. y. 79 proc.) mokėsi mokyklose, 29 (t. y. 1,7 proc.) nei dirbo, nei mokėsi (4 lentelė).

4 lentelė. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų, pagal lytį, amžių, pilietybę ir užimtumą (2023 m.)

	Skaičius	Proc.
Pagal lytį		
Berniukai	874	51,6
Mergaitės	819	48,4
Pagal amžių		
0–2 m.	58	3,4
3–6 m.	160	9,5
7–9 m.	224	13,2
10–13 m.	454	26,8
14–15 m.	398	23,5
16–17 m.	399	23,6
Pagal pilietybę		
Lietuvos Respublikos pilietis	1607	96,3
Užsienio valstybės pilietis	54	3,2
Asmuo be pilietybės	9	0,5
Pagal užimtumą		
Mokėsi mokykloje	1339	79,1
Dirbo	6	0,4
Nesimokė ir nedirbo	29	1,7
Kita	319	18,8

Nuo tėvų 2023 m. nukentėjo 478 vaikai (t. y. 28,2 proc. visų nukentėjusiųjų), nuo patėvių ar įtėvių – 145 vaikai (t. y. 8,6 proc.), nuo globėjų – 13 vaikų, nuo artimųjų ir giminaičių – 69 vaikai, nuo pedagogų – 6 vaikai. Nuo nepažįstamų nukentėjo 358 (21,1 proc. visų nukentėjusiųjų) vaikai.

Nusikalstamos veikos padarymo metu žuvo 15 vaikų. Turtinę žalą patyrė 73 vaikai, 524 (t. y. 31 proc.) – patyrė fizinį smurtą, 102 vaikai patyrė seksualinę prievartą, 31 – psichologinę prievartą, 4 – nepriežiūrą (žr. 5 lentelę). Lyginant 2008–2023 m. duomenis, matyti, kad pastebimai (nuo 37 iki 15 atvejų) sumažėjo dėl nusikalstamos veikos žuvusių vaikų skaičius.

5 lentelė. Užregistruota vaikų (iki 18m.), nukentėjusių nuo nusikalstamų veikų, kai nukentėjęs patyrė žalą (2023 m.)

	Skaičius	Proc.
Žuvo	15	0,9
Patyrė turtinę žalą	73	4,3
Patyrė fizinį smurtą	524	31
Patyrė seksualinę prievartą	102	6
Patyrė psichologinę prievartą	31	1,8
Patyrė nepriežiūrą	4	0,2

Dažniausiai vaikai nukentėjo nuo smurtinio pobūdžio nusikalstamų vaikų: nuo fizinio skausmo sukėlimo – 842 (t. y. 49,7 proc.), nuo nesunkių sveikatos sutrikdymų – 49 (2,9 proc.), visa tai sietina su smurtu artimoje aplinkoje. Gana dažnai vaikai nukentėjo nuo tvirkinimo – 157 (9,3 proc.), seksualinės prievartos – 43 (2,5 proc.), išžaginimų – 40 (2,4 proc.). Vaikai taip pat nukentėjo nuo vagysčių – 37 (2,2 proc.), nuo plėšimų – 24, (1,4 proc.). Dėl Kelių transporto eismo saugumo taisyklių (toliau – KTES) pažeidimų nukentėjo 159 (9,4 proc.) vaikai (žr. 6 ,lentelę).

6 lentelė. Nukentėjusių vaikų skaičius pagal atskiras nusikalstamas veikas (2008–2023 m.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nužudymai su pasikėsinimais	10	9	12	12	12	3	7	3
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	14	9	10	5	3	3	5	2
Nesunkūs sveikatos sutrikdymai	372	321	257	226	191	127	112	91
Fizinio skausmo sukėlimas	479	474	471	600	984	1003	823	779
Išžaginimai su pasikėsinimais	62	54	64	56	67	35	37	34
Seksualiniai prievartavimai	52	63	61	44	67	33	37	45
Mažamečių asmenų tvirkinimai	39	38	55	87	45	62	31	38
Privertimas lytiškai santykiuoti	3	5	5	2	8	6	5	3
Plėšimai	800	581	440	336	180	164	118	107
Vagystės	661	654	619	524	389	369	327	194
KTES pažeidimai	506	318	254	225	195	180	200	183

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nužudymai su pasikėsinimais	6	8	2	6	3	1	2	4
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	8	7	9	8	4	3	2	5
Nesunkūs sveikatos sutrikdymai	127	125	116	83	57	41	61	49
Fizinio skausmo sukėlimas	1100	1915	1797	1294	913	896	796	842
Išžaginimai su pasikėsinimais	48	61	61	44	30	31	33	40
Seksualiniai prievartavimai	56	64	40	54	31	35	27	43
Mažamečių asmenų tvirkinimai	44	96	151	94	104	122	108	157
Privertimas lytiškai santykiuoti	2	2	2	-	2	2	-	1
Plėšimai	126	130	131	107	46	10	18	24
Vagystės	255	194	139	108	46	21	27	37
KTES pažeidimai	229	168	233	186	158	144	178	159

Lyginant 2008–2023 m. statistinius duomenis, matyti kelios teigiamos tendencijos. Viena – 2022 m. daug mažiau vaikų nukentėjo nuo plėšimų, vertinant tiek absoliučiais skaičiais (2008 m. – 800, 2024 m. – 24 arba net 97 proc.), tiek pagal jų lyginamąją dalį (2008 m. – 21,5 proc., o 2022 m. – 1,4 proc.). Panašios teigiamos tendencijos stebimos dėl vagysčių ir dėl KTES pažeidimų. Lyginamuoju laikotarpiu nuo 661 iki 37, t. y. net 94,4 proc., sumažėjo vaikų, nukentėjusių nuo vagysčių, skaičius, o nuo KTES pažeidimų nukentėjusių dalis sumažėjo beveik du trečdalius (nuo 506 iki 159, arba net 68,6 proc.).

Parengė Vidaus reikalų ministerijos
Projektų ir kokybės valdymo skyrius
Eglė Vileikienė ir Miglė Gelčytė